

ПАРЛАМЕНТ

Музейле жангы технологиялага кечедиле

КъМР-ни Парламентини Культура, граждан обществону институтларын айнытуу эм асламлы информация органла жаны бла комитетини кенгертилген жыйылыуунда республикада музей ишни айнытууну амаллары сюзюлгендиле. Аны ача, органны башчысы **Борис Паштов** арт кезиуде музейле халкыны сейирин къозгъау, экспозициялары кёрюрге келгенлени санын кебейтуу жаны бла уллу иш бардырылганын чертгенди. Ол санда жангы технологияла да хайыр-

иелидиле. Алада 198 мингден аслам экспонат асыралды.

Министр музейлени баш борчлары халкыны билимин ёсдюрюу, республиканы халкларыны хазналарын сакълау болгъанларын белгилеп, аланы толтуруу жаны бла къаллай мадарла этилгенлерин да билдиргенди. Ол санда жангы экскурсияла бла культура программала хазырлангандыла, Шимал-Кавказ федерал округун республикаларындан, къыралны башха субъектлеринден да кермючле

рылгандыла.

Министр музейлени ырыскы базаларын игилендириу, алада къоркъуусулукъну жалчытуу, экспонатланы сакълау жаны бла къаллай жумушла тамамлангандарын да билдиргенди. Аны айтханына кёре, РФ-ни Президентини май указларына тийишлиликде, ишчилени хакъларын кебейтирге къолдан келгенди. Бююнюлюкте аны орталыкъ ёлчеми 20,5 минг сомга жетеди. Жыйылыуда КъМР-ни Миллет музейини башчысы **Феликс Након**, Ткаченко атлы музейни экспозиция-кёрмюч бёлюмюню таматасы **Нина Леонтьева**, Бахсан районну тарых-краеведение музейини таматасы **Лариса Кодзова** да сёлешгендиле. Ала этнотуризмни айнытууну, ачык жерледе экспозицияла бардырыууну юслеринден айтхандыла.

Элбрус районну краеведение музейини башчысы **Этезланы Фатима** уа учрежденияда сейир шартла кеп болгъанларын белгилегенди. Алай районнга келген туристлеге табийгъатны айбат жерлерин кёргюзтюп къоядыла, аланы музейге келтирмедиле. Тюрлю-тюрлю ведомстволага, труператорлага музейни турист экскурсиялары программасына къошууну юсонден тилекле этилгенликге, болум тюрленмейди. «Заман азды деп къоядыла. Бизни фондда уа эки мингден аслам экспонат барды, алай алага илму экспертиза бардырырга амалыбыз жокъду», - дегенди ол эмда Культура министерстводан болушлукъ тилегенди.

Энтта бир жарсыу – музейни кесини мекямы жокъду. Ол Маданият ююно тёрт отоун алады. «Биз бек тарбыз, жерибиз жетмейди», - деп къошханды ол.

Жыйылыуда башхала да сёлешгендиле. Ол КъМР-ни Экономиканы айнытуу эмда Культура министерстволарына тийишли эсгертиулени къабыл кёроу бла бошалганды. Алада музейлени коллекцияларын сакълауда контрольну къатыландырырга, республикада музей учреждениялары жангыртуу жаны бла жумушланы адрес инвестиция программага къошарга кереклиси белгиленгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ланыладыла.

Алай кемчиликле алыкъа кепдюле. Алаы асламы уа ахча жетишмегени бла байламды. «Иги, сейир башламчылыкъла бардыла, алай аланы толтурурга онг болмай къалады. Бююн а биз жыйылыуубузга музей ишни профессионалларын чакъыр-гъанбыз. Ушакъны кезиунде республикада музей ишни айнытууну амалларын табарбыз деп ышанама», - дегенди ол.

Кенгешде баш докладны культура министр **Мухадин Кумахов** этгенди. Ол министерство музейлени шендюю адамлары излемлерине келишген учрежденияга бурур ючюн къолдан келгенни этгенин чертгенди. Бююнюлюкте уа республикада онжети музей барды, аладан ючюсю къырал, сегизиси уа КъМР-ни Миллет музейини бёлюмлеридиле. Бир учреждение энци, къалгъанлары уа муниципал

келтирилдиле. Бу ишни хайырындан а учрежденияла салынган планла артыгы бла толтурулгандыла. Сёз ючюн, былтыр суратлау искусствону Ткаченко атлы музейинде план бла белгиленген 140 экскурсияны орунуна 220-сы къуралганды.

Арт кезиуде уа махкемеле социальнй магъаналы жумушланы да толтурадыла. Аны чеклеринде аслам эс жамаут жашаудан кери турганла, сакъатла, тюрлю-тюрлю аурууладан къыйналгъанла, осал къылыкълы акъылбалык болмагъанла бла энчи ангылатыу иш бардырылады. Сёз ючюн, былтыр КъМР-ни Миллет музейинде къолайсыз ююрледен эмда саулыкълары осал сабийлеге экскурсияла, музейде ишленген бла тюбешуле къуралгандыла. Дагъыда тюрлю-тюрлю мастер-классла, «Музейлени кечеси», «Искусствону кечеси» дегенча акцияла да барды-

ЁКСЮЗ САБИЙЛЕНИ ЖАШАУ БОЛУМЛАРЫН ИГИЛЕНДИРИУ ЭМ МАГЪАНАЛЫ БОРЧХА САНАЛГЪАНДЫ

Ахыры.

Аллы 1-чи бетдеди.

Къырал граждан къуллукъда ишленгенле жашау журтла сатып алырча республиканы бюджетинден болушлукъ халда бериллик субсидияны ёлчемини юсонден КъМР-ни финансла министри **Жыр-Аслан Бештоков** сёлешгенди. Ол айтханыча, аны бла байламлы законну министерство жарашдырган проект Республиканы Башчысыны къырал-право управлениысында бла Экономиканы айнытуу министрствода сёз къозгъаганды.

Биринчиден, ала субсидияны ёлчемин терсе санагандыла. Алай РФ-ни Жашау-журтла кодекс эмда къырал граждан къуллукъну юсонден закон аны мардасын белгилемейдиле, бу жаны бла оноуну

эм тийишли законла бла норматив-право актланы чыгъарырга эркинликни регионлага береди, - дегенди министр.

Мусулканы Алий бу башламчылыкъны юсонден оюмун билдире: «Мен шендюге дериде бир ненча кере айтханма, ёксюз сабийлени жашау журтла бла жалчтыынчы, къырал граждан къуллукъда ишленгенли жашау болумлары игилендирге неда алага фатар сатып алырга болушурга адет бла эркинлигибиз жокъду! Алай анга да къарамай, бир-бир коллегаларыбыз бу системаны ишлетип башларча тохтаусуз дыгалас этгенлей турадыла. Аны къой, бирле уа субсидияны алырча къагъытланы сюдге окъуна берирге кюрешедиле. Билген этигиз, ол законсулукъ-

ду. Алай бла мени энтта да айтыргъым: граждан къуллукъда ишленгенле жаланда ёксюз сабийлени фатарла бла жалчтыхандан сора болушлукъ этерге тийишлиди», - деп чертгенди.

Кенгешде эки бегим бла Заюково эм Прималкинское элдеде биршер жер участканы эл мюлк категориядан промышленность категорияга кёноргендиле. КъМР-ни жер эм ырыскы бла байламлы халла министри **Тимур Ошухнов** билдиргенге кёре, биринчисинде пеплобюкка жарашдыруу керекли сырьё чыгъаруу, экинчисинде уа юзмез карьерле боллукъдула.

Жыйылыуда дагъыда Чегем районда сабий спорт шоклада быйыл топ ойнаучу майданны къурауга 10,8 миллион сом бериллиги айтылганды, аны

къурулушу жылны ахырына дериде бошаллыгы да белгиленгенди. Ветеранланы, сакъатланы эм сакъат сабийлери болгъан ююрлени субсидияла бла жалчытуу жорукълада, «Къабарты-Малкъар Республикада тап болум» деген къырал программа эмда Правительствону бир талай алгъыннгы бегимлеринде да тюрлениуле синдирилгендиле. Билим биринию айнытуу жаны бла республикалы къырал программга «Патриотлукъ билим беруу» деген подпрограмма къошуллуугу, саулыкъларында чекленген онглары болгъанланы эмда сакъатланы арасында «Абилимпикс» деген регион чемпионат бардырыллыгы да къабыл этилгенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Чакъырыу

«Ёлюмсюз полкга» суратла хазырлауу болжалга салмагъызы

Республиканы инсанларын «Ёлюмсюз полкга» къатышурга чакъырабыз. Уллу Ата журт урушну кезиунде азатлык ючюн сермешген жууукъларыгъыны суратларын хар адам да кеси хазырларга боллукъду.

Алай аланы бу фирмада жарашдырадыла: «Legko» (Пушкин атлы орам, 85-чи мекам, 103-чу отоу), теле-

НАЛЬЧИК

фон номер: 76-00-39), «Рекламист» (Киров атлы орам, 306-чы «а» номерли мекам, телефон номер: 77-40-14), «Свой стиль» (Ленин атлы проспект, 30-чу мекам, телефон номер: 77-40-88), «Юг-медиа» (Къулийланы Къайсын атлы проспект, 10-чу мекам, телефон номер: 40-35-25), «Ракурс» (Киров атлы орам, 2-чи «в» номерли мекам, телефон номер: 40-09-09), «Print центр» (Къарындашла Къушхова атлы орам, 79-чу «а» номерли мекам, телефон номер: 8-928-077-06-50.

Марш къачан башлангырыгы эм кайсы жол бла барлыгы энтта билдирликди. Алай суратланы хазырлау жумушну арт болжалга салмагъызыны тилейбиз. Соруулары болгъанла бу телефон номерлеге сёлешигиз: **8-903-426-61-01** – Анна Романовская, **8-928-914-17-84** – Артём Челикни, **8-928-077-67-83** – Сарбашланы Амина, **8-963-167-60-69** – Къартлыкъланы Фарида, **8 928 691 99 46** - Марина Битокова, **8-928-081-99-14** - Тамара Битокова.

Социальнй сетледе къауумла:
https://vk.com/region07_polkrf2016
<https://www.facebook.com/region07.polkrf>
<https://www.instagram.com/polknalchik/>

Эл мюлк

Сайлама урлукъла

Бююнюлюкте Бахсан районда жазлык битимлени урлугу 1370 гектар жерге себилгенди. Андан нартох - 1100, будай - 50, арпа - 50 эм чеплеу 170 гектарны аладыла. Урлукъ себиуу бла бирге кюзюккелегем семиртгиле да къуадыла.

Мында урлукъ толусунлай жертерча бир барды. Аны кёбюсю Краснодар крайдан келтирилгенди. Быйыл Бахсанда нартохну 28,3 минг гектарга саллыкъдыла. Аны 200 гектары силосха жарашдырыллыкъды.

Бизни корр.

ТАЛПЫНЫУЛУКЪ

КЪАЙДА ДА АЛДА БАРЫРГЪА АЛЛАНЫП

Кѐп болмай эски газетлени кызгай, 1959 жылда КЪМАССР-ни Баш Советине депутатна кандидатланы сайлау барганыны юсюнден бир неча материалгъа тюбегенме. Республикабызны баш кырал власть органына тийишли кѐрюлгенлени араларында Чомартланы Даканы кызы Лейля бла Кючмезланы Гитчени кызы Азикат да болгандыла. Ала экиси да Къабарты-Малкъарны Баш Советини тѐртюнчю чакырылыууну депутатларына айырылган эдиле. Бири - Лашкута, башхасы Совет айырыу округладан.

Ауур жюкню жашлай боюнуна алгъан эди

Аланы юслеринден окуй келгенimde, жигерликлери, чыдамлыклары да бир жаньндан сейирге кьалдыргандыла, башха жаньндан а уллу хурмет этеригим, бизни халкъда аллай тишируула болгъанларына ѐктемлениригим да келгенди. Ала кыйын иште сабий кызылай урунуп башлагъандыла. Сѐз ючюн, Лейля 1941 жылда алыкъа орта школну бошамагъан эди. Былымда битеу эр кишиле фронтха кетгенде, сют-товар фермагъа ишлерге кеси ыразылыгы бла барганды.

Хау, аны тийишли билими, сынауу да жокъ эдиле, алай а къураучу хунери, кыралына, халкъына жараргъа итиниюлюго да бар эдиле. Кесини юлгосю, оюмлу сѐзю бла ол тенглерин да ызына тизгенди. Назик кызыла, маллагъа къарагъанлары бла кьалмай, ашларын да кеслери хазырлагъандыла. Дагъыда кѐп башха жумушланы тамамларгъа тошгенди алагъа. Ма ол жигерликлерини хайырындан ферма сют алыуу бла районда биринчилени санына киргенди.

Артада уа, Къыргызстанда, «Искра» артельде Лейлягъа арталыда башха ишни толтурургъа тошгенди. Таматала, аны жигерлигин эслеп, кѐп да бармай бал туз чюгондюор ѐсдюорген комсомол-жаш тѐлю звенону башчысына саладыла. Ол а ишни олсагъат кьолгъа кьаты алгъанды. Тенг кызылары бла бирге алагъа буюрулгъан жер бѐлюмге урлукъ салгъандыла, сугъарыргъа тынч болурча илипинчикле да ишлегендиле, заранлы хансладан тазалагъандыла.

Аны сау область таньгъанды

Алай, нек эсе да, колхозда аладан аз тирлик алгъан болмагъанды. Лейляны жюреги асыры кыйналгъандан, фермагъа кетип кьалырма эдим, деген акъыл да келгенди. Алай таматала анга алай этерге кьоймагъандыла, сен комсомол кызы ушайса да, кыйынлыклагъа терк окууна хорлатып нек кьояса, деп урушчандыла. Лейля чюгондюор ѐсдюоруно амалларыны юсюнден не кьадар кѐп билирге кюрешеди. Хар битимге да энчи кьараргъа, семиртигчлени да тюз эмда заманында сала билирге керек болганына тошонеди.

Заман оза барганы бла звено башчыны да усталыгы ѐседи. Сѐзю, иши бла да ол башха кызыланы да кѐллендиреди. Ала, кече-кюн демей, сабанланы сугъаргъандыла, минерал семиртигчлени, кюню, тауукъ багушуну да тоннала бла ташыгъандыла. Алай бла аз-аздан алчыланы жетип башладыла. Алгъа бир гектардан 250,320,480, ахырында уа 500 центнер чюгондюор алдыла. Аллай бирни Кант районну бек сынаулу сабанчылары окууна кыялмагъандыла. Лейляны аты битеу Фрунзе областьха айтылганды, аны юсюнден газетле жазгъандыла.

Жангъдан мюлк къурау

Къабарты-Малкъаргъа уа Чомартлары 1958 жылны жаз башында къайтхандыла. Биягы Лейля бек кыйын участкаладан бирине тошгенди. Элбрус районну Виноградов атлы эл мюлкю энди къурала башлагъан эди. Не ача, не машина – жокъ. Юйле окууна жетишмей эдиле. Къырал берген судугъа колхозчула мюлклерин къурап тебирегендиле. Лейля уа жиберсегиз, нартох ѐсдюоруно кьолгъа алыр эдим деп, тилегенди. Правлен аны дурус кѐргенди.

Нартох ѐсдюоруочюлене звеносу да къуралгъанды. Анга уа школну энди бошагъан кызыла – Отарланы Зуура, Байкъазылыны Люба, Отарланы Шамчек, Чомартланы Фатимат эмда башха киргендиле. Алагъа 17 гектарны бѐлгендиле. Бир неча кюнню ичинде ол жер ташладан бла заранлы хансладан тазалангъан эди. Ма андан сора сюрдюорюп, хар гектаргъа 10-шар тонна мешхут къуйгъандыла. Урлукъну да машина киралмагъан жерге кеслери кьоллары бла салгъандыла. Артада да кѐп кыйналыргъа тошгенди, алай иш кѐллю, хунерли башчыны хайырындан звено алгъан тирлик колхозда бек уллу болганды. Хар гектардан 50-шер центнер нартох алыннганды.

Алай Лейляны аны бла тынчайып кьалыры умуу жокъ эди. Нартох ѐсдюоруочюлене республикалы кенгешлеринде сѐлеше, ол хар гектардан 60 центнер мирзеу алыргъа, жетижыллыкыны (1959-1965 жыллада) ахырына уа аны тирлигин 150 центнерге жетдирирге сѐз берген эди. Анга кертичи да болганды. Аны ма ол жигерлиги, эслилиги, ариу кыйлыгы ючюн да колхозчула бек суйгендиле, уллу хурмет да

этгендиле. КЪМАССР-ни Баш Советине депутатна кандидатна да бирча ыразылыкда айыргъандыла.

Звено башчы

Кючмезланы Азикат 1950 жылда 7 классны бошагъандан сора Къазахстанны Талды-Курган областыны Къаракалин районуну Сталин атлы колхозуна иште киргенди. Кѐп да бармай, жаш кызыны звено башчыгъа саладыла. Жангылгъан да этмегендиле. Ол бал туз чюгондюорден бай тирлик алыуу амалларына бек терк юйреннген эди. 1957 жылда аны бийик правительстволу саугъагъа - Урунуу Къызыл Байрагыны орденине – тийишли кѐредиле. Ол жыл окууна областьны эл мюлк кѐрмючюнде биринчи даражалы диплом да бердиле. Алчы звено башчыча Азикат эл мюлк Советге депутатна да айырылганды.

1957 жылда Совет районну Герпегеж элине къайтхандан сора уа, ол заманда къуралгъан «Шуѐхлукъ» колхозгъа иште тохтайды – бу жол нартох ѐсдюоруочюлене звено башчысы болуп. Ол бек кыйын тѐшлию-мѐшлию жерледе 30 гектарны алады да, аны тап халгъа келтирир ючюн кьадалып кюрешеди. Урлукъ салгъандан сора да тынчайыргъа онг чыкъмагъанды. Болсада тирлик звено суйгенча болмагъанды – хар гектардан жалаңда 28-шер центнер мирзеу алыннганды.

Тынчайып кьалмай

Андан сора Азикат нартох ѐсдюоруно агротехника жоруукларын жик-жиги бла билип, аладан таймазгъа кюрешгенди. Къызыла нартохню юч кере чагалагъандыла, жерни дайым да жумушатханлай тургъандыла, мешхут къуйгъандыла. Бир жылдан а хар гектардан 65-шер центнер мирзеу алгъандыла. «Аны бла тынчайып кьалыргъа керек тойюлбюз. Республикада 100 эмда андан да кѐп центнер жыйгъан звенола кѐпдюле. Биз а аладанмы аманбыз», - деп кѐллендиргенди ол звеносун.

1959 жылда алагъа 45 гектар жер бѐледиле. Азикат бла аны нѐгерлерни 35 гектарны хар биринден 90 центнер, 10 гектар жерде уа -120 центнер окууна жырларгъа кьаст этгендиле. Ол борчларын ала бет жарыкылы толтургъандыла.

Герпегеж эли урунганлары 1957 жылда Кючмезланы Азикатны Къабарты-Малкъар АССР-ни Баш Советине депутатна да айыргъан эдиле. Бу ишине да ол жууапы кѐзден кьаргъанды, эллилерин бир да сокъурандырмагъанды. Аны себепли ала аны кырал властьны баш органына депутатна жангъдан тийишли кѐргендиле.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

Эски сурат

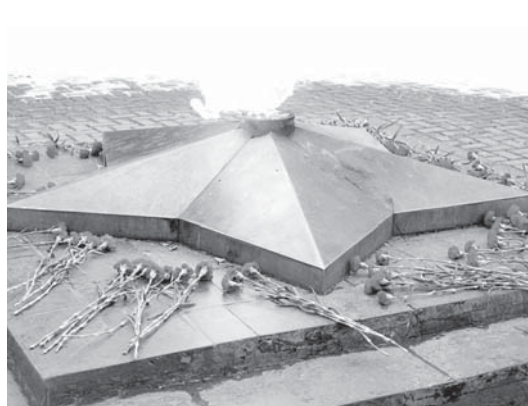

Бу сурат Къазахстанда 1951 жылда алыннганды. Андан бизге жигер таулу жашла къарайдыла. Ала «Джолумбет» рудникде уруннгандыла. Сюелгенле барысы да белгилдиле: (солдан онга) Уяналаны Келлет, Батчаланы Юсипула Анатолий, Кужонланы Таукван. Олтургъанланы араларында биринчиси белгисизди. Къалгъанлары уа быладыла: Батчаланы Исмайыл жашы Борис бла, Батчаланы Хабала.

Бу суратны Батчаланы Борис, ол белгисиз жашны бирле таньрамы деген умут бла, келтиргенди.

Акция

«Эсде тутууну вахтасына» сюелгендиле

Бу кюнледе Элбрус районда «Эсде тутууну вахтасы» башланнганы бла байламлы школчулагъа Хорламны Байрагыны копиясы берилгенди. Ол жумуш районну краеведение музейни Аскер махтаулукуну залында бардырылганды.

Хорламны белгисин бек алгъа, тѐреде болуучусу, Кѐнделени Доттуланы Ахматны атын жюрютген 1-чи номерли школну келечилерине бергендиле. Ызы бла жыйылгъанлагъа Уллу Ата журт урушну юсюнден хроникалы фильм кѐргюзюлгенди. Андан сора музейни специалисти Толгъурланы Анжела сабийлеге Хорламны Байрагыны 1945 жылда, 1-чи майда, Берлинде, рейхстагны башына кьалай орнатханларыны юсюнден хапар айтханды.

Вахтаны башларгъа буйрукъну уа афган урушну ветераны, «Энчи жигитлиги ючюн» орденни кавалери Ахматланы Магомбет бергенди. Андан сора ол жыйылгъан жашчыклагъа бла кызчыклагъа апарларыны ѐтгюрлюклерин эсде тутта, ариу кыйлыкылы ѐсерлерин тежегенди. Кѐнделени школчула да, Байракны ала, айтылгъан сѐзлени мағаналылыкларынын тенглерине жетдирирге сѐз бергендиле.

Сабийле бла тюбеширге ары Элбрус районну администрациясыны башчысыны биринчи орунбасары Улимбашев Арслан да келген эди. Ол ѐсюп келген тѐлюно быллай ахшы тѐреледе юйретген устазлагъа ыспас этгенди эм саулай да районда бу иш бийик даражада болганын чертгенди.

«Эсде тутууну вахтасыны» кезиунде Байрак школдан школга ѐтерикди. Анга кьалаурулукъ этип айырмалы кызыккыла бла жашчыкыла сюелликдиле.

Анатолий ТЕМИРОВ.

ХАЛКЫБЫЗНЫ ХАЛЫ

АЙТЫП АЙТАЛМАЗЧА ЖИГЕРЛИКНИ, КЪАДАЛЫП КЮРЕШИУНЮ АЧЫКЪ ЮЛГЮЛЕРИ

Малкяр халкыны къадарында къуанчлы, къыйын заманла кезиулуне келгендиле. Не тюрлю ауур ишни да къолга алып, жамаутны аллында баргъан махтаулу адамларыбызны, алчы инсанларыбызны хайырларындан кеп сынауладан ёттен миллетибизни аты жигерге, адеплиге, намыслыгъа, чомартха чыкыгъанды. Ол махтаулу таулу тишируула бизни эр кишилерибизге бередице. Ала уа – таулу тишируула – анагъа, зегече, юй бийчеге атайдыла.

Сюргонде, киши жерине атылып, ачылыкъ, жалангачлыкъ, учузлукъ сынагъанда да, къызларыбыз, жашларыбыз иш кёллюоклерин, таукелликлерин тас этмей, миллетни миллетигин – тилин, адетин, адебин сакълагъандыла. Аланы араларында сау къыралгъа белгили адамла да бардыла. Былай кишилерибизде аланы атарын уллу сый бла сагынабыз. Ала кёлдоле, барын да санар онг жокъду. Болсада бир къауумун жюрек сёзюерикк.

ЭТЕЗЛАНЫ Шамкъыз, УЯНАЛАНЫ Цофанны къызы, 1932 жылда Къашхатауда туугъанды. Онеки жылында Къазахстанны Джамбул областыны Мерке районунда Мерке элге тюшгенди. Анда «Новый путь» атлы колхозда къызчыкыны чюгюндюр бахчада ишле-

генлеге суу ташыучу этген эдиле. Аны тириликгин кёрген бригадир Шамкъызны кесини бригадасына алып, анда ишлетгенди. Биринчи жыл окъуна аны жетишимлери эслерча бийик эдиле башхаладан. Анга сауыгъа тикген машинка бергенлери уа бютконда кыанат алдырган эди. Бир къауум замандан аны звеньевой да этген эдиле.

1947 жылда анга Ленинни орденин бергендиле. Экинчи жыл а ол «Жигер уруннганы ючюн», «Улуу Ата журт урушун кезиуонде 1941-1945 жыллада махтаулу уруннганы ючюн» деген майдалла бла сауыгаланганды.

БЕППАЙЛАНЫ Муратны къызы **Шамкъыз** 1919 жылда Тёбен Чегемде туугъанды. Эл школда жети класс-

ны бошагъанлай, «Тёбен Чегем» артелини сют-товар фермасында ийнек сауучу болуп ишлеп башлагъанды. Онжети жылында ол къыралгъа аты айтылгъан алчы колхозчу болганды. Малкярда биринчи болуп, кеси тиширууладан къош къурап, коллективни атын айтырдыганды.

1936 жылда уа республиканы таматалары Шамкъызны Къабарты-Малкярны эл мюлкде алчыларыны санында Москвага Битеусоюз эл мюлк кёрмючге жибергендиле. Анда таулу къызыны «Сыйлыкълы Белгиси» орден бла сауыгалагъандыла. Ызы бла уа Ленинни орденин да бергендиле.

Айтхылыкъ ийнек сауучуно онсегиз жылында Къабарты-Малкярдан СССРни Баш Советини биринчи чакырылыууну депутатына айырдыгандыла.

ГЕККИЛАНЫ Чучайны къызы **Зухура** 1932 жылда Тырныаузда туугъанды. Уруну жолун онеки жылында Къазахстанны Джамбул областыны Мерке районунда, Джамбул атлы колхозну чюгюндюр бахчаларында башлагъанды. Тири, неге да жентил узалгъан къызчыкыны ишчи нёргерлери бек суйгендиле. Андан арысында ол жылдан-жылгъа кеси жер юлош алып, анда ишлеп, этген жетишимлери бла кёлпени сейирсиндиргенди.

1953 жылда аны Москвага Битеусоюз эл мюлк кёрмючге жибергендиле. Анда ол Улуу алтын майдалгъа тийишли болганды. Зухураны уллу суратын этип, Кёрмюч къарван юйно жанында къабыргасына такыгъан эдиле.

Къырал тамата **Никита Хрущев** таулу къызыны кесине чакырып, анда аны бла элчи тишируулагъа жашагъан жерлеринде иш къурауну юсюнден сагъатдан артык ушакъ этгенди. Болсада **Никита Сергеевич Зухура**гъа тийишли кёрген Урунууну алтын жулдузун а анга, кёлчюнчо халкыны адамыса деп, бермегендиле.

УЛБАШЛАНЫ Исмайылны къызы **Зулейха** 1938 жылда Хабзада туугъанды. Сюргонде Къазахстанны Талды-Курган областыны Къаратау элинде төрт классны бошагъанлай, андан ары окъуу классла болмай школда, 11-12-жыллыкъ къызчыкъландан бригада къурап, чюгюндюр сабанладан бирер гектар алып, анга къарагъандыла эм жетишимлери бла атларын айтырдыгандыла.

Юч-тёрт жылдан а ол къызла бир гектардан 650 центнер чюгюндюр алып, алчыларыны санына киргендиле. Зулейха уа аланы барындан да алда эди да, аны Москвага Битеусоюз эл мюлк кёрмючге жибергендиле. Ол анда Кёрмючюно ал-

тын майдалына тийишли болганды. Ол ёсдюрген чюгюндюрлени бири жети килограмм тартханда, анга, кёлзери кёре тургъанлай да, ийнанмай эдиле.

Эки кере – 1951, 1952 жыллада таулу къызгъа Ленинни орденин беребиз деп, кёлчюнчо болганы ючюн тыйып къойгъан эдиле. 1955 жылда уа ол Урунууну Жигити деген сыйлы атха тийишли болганды.

ГЕРГЪОКЪЛАНЫ Исмайылны къызы **Сафият** – медицина службаны подполковниги, 1923 жылда Тёбен Холамада туугъанды. Атасы Исмайылны 1937 жылда, кулакды деп, жалгъан дау бла ёлтюрген эдиле да, мында анга

окъуугъа кирген къыйын боллугъун ангылап, къыз 1941 жылда Ашхабадха кетип, анда медицина институтха киреди. 1943 жылда уа, фронтда санитарла, врачла керекдиле деп, аны да урушха жибередице.

Аны алты къарындашы да Улуу Ата журт урушда болгъандыла. Аладан ючюсю – Суфьян, Атлы, Магомет – Ата журтлары ючюн жан бергендиле. Абдулла тас болганланы санындады. Махмут бла Мухтар къайтхандыла. Сафият да, къарындашларындан бири Махмут да Москвада Къызыл майданда Хорлам Параданда баргъандыла. Ала экиси да жашауларын ара

шахарда ётдюргендиле. **ЛОКИЯЛАНЫ Маштайны** жашы **Хамадгерий**, РСФСР-ни сыйлы къурулушчусу, 1930 жылда Къашхатауда туугъанды. Кёлчюнчюлкде Къызыл-Къаяда жашагъанды, къурулуш бригада ишлегенди. Иги уруннганы ючюн 1952 жылда Къыргызстанны, 1955 жылда уа комсомолну Ара коми-

тетини сыйлы грамоталарына эм «Социалист эришиуну отличниги» деген белгиге тийишли болганды. Къызыл-Къая шахарда бир орам аны атын жюрютеди.

Ата журтха къайтхандан арысында Хамадгерий Къашхатауда консерва заводда, колхозла аралы къурулуш управленияда уруннганды. Аны бригадасы Совет (Черек) районда мал къошла, жашау юйле, школа, клубла эм башха керекли мекамла ишлегенди.

Аны аты Совет районну эм республиканы Сыйлы китапларына жазылыпды. Ол ата журтта «Социалист эришиуну отличниги» деген белгиге, « За доблестный труд» майдалгъа тийишли болганды. «Межколхозстрой» биригиуну IV съездини делегатына сайланганды.

ЦРАЛАНЫ Харунну жашы **Абдуллах**, СССР-ни сыйлы радисти, Туура-Хабла деген элчиликте туугъанды. Тогузжыллыгында сюргон сынагъанды. Алма-Атада связны техникумун,

ызы бла ишден айырылмай, Москвада связны институтнда энергетика бёлюмюно

бошагъанды. Къайтып келгенде, Хасанида жашап турганды. Республикада «Радиотрансляция» биригиуну дирекциясында ишлегенди. Бир-бир тау элге, планын да кеси этип, радиоточкала тартханды.

Пенсиягъа чыкыгъандан сора Къабарты-Малкярны связ системасында окъуу курслада дерс берип турганды.

БУДАЙЛАНЫ Ахияны жашы **Мустафир** Огъары Басханда туугъанды. 1926 жылда Пятигорскде аскер (пулемёт) школда, ызы бла Владикавказда эл мюлк институтну экижыллыкъ курсларында окъугъанды. Республикада комсомолну, коммунист партианы обкомларында ишлегенди. Тау артына мал ётдюруге оноу этгенди. 1943 жылдан башлап кёлчюнчюге дери Къашхатауда консерва заводда, колхозла аралы къурулуш управленияда уруннганды. Аны бригадасы Совет (Черек) районда мал къошла, жашау юйле, школа, клубла эм башха керекли мекамла ишлегенди.

Аны аты Совет районну эм республиканы Сыйлы китапларына жазылыпды. Ол ата журтта «Социалист эришиуну отличниги» деген белгиге, « За доблестный труд» майдалгъа тийишли болганды. «Межколхозстрой» биригиуну IV съездини делегатына сайланганды.

ЦРАЛАНЫ Харунну жашы **Абдуллах**, СССР-ни сыйлы радисти, Туура-Хабла деген элчиликте туугъанды. Тогузжыллыгында сюргон сынагъанды. Алма-Атада связны техникумун,

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

БРИФИНГ

Къоркъуусузлукъну жалчытыргъа битеу кючлени къошарыкъдыла

КъМР-де Ич ишле министерствода болгъан брифингде сёз Жаз башыны бла Урунууну эмда Улуу Ата журт урушда Хорламыны 73-жыллыгын байрамлауну кезиуонде жамаут къоркъуусузлукъну жалчытыуу юсюнден баргъанды. Дагъыда миграция болум да сюзюлгенди.

Ведомствону тийишли бёлюмюно башчысыны къулуугун толтургъан **Аслан Максидов** 1 майда республикада 30-дан аслам къууанчлы иш къураллыгын билдиргенди. Ал тергеулеге кёре, алагъа 25 минг адам къатышырыкъды. Аладан бек магыанлыгъа республиканы организацияларыны профсоюз биригиулеру бардыргъан маршны санаргъа боллукъду. Ол 1 майда Нальчикде Ленин атлы орамда, 9 сагъат 30 минутада башлангыкъды. Анга бек аздан 10 минг адам къатышырыкъды.

Дагъыда ипподромда чариле къуралыкъдыла, парклда бла скеверде халкъ солургъа аслам санда чыгъарыкъды. Бу

кезиуде жамаутны тынчлыгын полицияны 600 къуллукъчусу, РФ-ни Миллет гвардиясыны 160 аскерчиси сакъларыкъдыла. Бу ишге къазакъла, халкъ дружинникле, энчи къалауурла да къатышырыкъдыла: битеу да кирге 135 адам. Резервде 132 полициячы турлукъду.

Хорламыны Кюнюнчо юсюнден айтханда уа, 9 майда къууанчлы ишле республиканы битеу районларында да бардырылыкъдыла. Ол санда урушда ёлгенлени хурметине ишленген эсгертелеге полле салынырыкъдыла, концертле боллукъдула. Дагъыда битеу районлада да «Елюмсюз полк» акция къуралыкъды.

Байрамгъа аталгъан къууанчлы ишлени кезиуонде жамаут къоркъуусузлукъну полицияны 1700 къуллукъчусу, РФ-ни Миллет гвардиясыны 210 аскерчиси сакъларыкъдыла. Бу ишлеге 80 къазакъ, энчи къалауур организацияланы 80 келечиси, 200 халкъ дружинник да къатышырыкъдыла. Резерв-

де 132 право низамны сакълаучу турлукъду. Хорлам ючюн жанларын берген аскерчилени хурметине ишленген эсгертелелени сакълаугъа энчи эс бурулады. 238 мемориалда ол жаны бла тийишли мадарла толтурулдыла. «Къууанчлы ишлени аллында уа халкъ аслам жыйылгъан жерле энчи техниканы боллулугу бла тинтилликдиле, бу ишге кинолога да къатышырыкъдыла. Байрамгъа келгенлени да темирни ачыкълагъан приборланы боллулугу бла сюзердикдиле», -дегенди Максидов.

Жолда къоркъуусузлукъну жалчытыуу жаны бла мадарла да толтурулукъдула. Ол жаны бла энчи план да къуралгъанды. Анга тийишлиликде, къууанчлы жыйылыула болгъан жерлени тийерлери машиналагъа жабилыкъдыла, транспорт алагъа 300 метр жууукълукъда салыргъа эркин этиллик туюлдо. «Полициячыла артыкъда сакъ болтурга, адамла аслам жыйылгъан жерде къоркъуулу шартланы кетериу жаны бла

мадарланы терк тамамларгъа кереклисини юйретилгендиле», -дегенди полициячы.

Брифингде уа жылны аллындан бери республикада миграция болум да сюзюлгенди. МВД-ны Миграцияны вопрослары жаны бла управленийасыны иммиграция контроль бёлюмюно таматасы **Артур Бугов** билдиргенича, январь-мартда республикада миграция бла байламлы законла къалай толтурулгъанлары сюзюлгенди, аланы кезиуонде 330 бузукълукъ ачыкъланганды, 600 минг сом тазир салыннганды. Жылны аллындан бери септеге 5,5 минг тыш къыраллы салыннганды, аладан 3,6 минги биринчи кере.

Ахырында полициячыла журналистлени соруларына жуаппа бергендиле. Жыйылыууга КъМР-де МВД-ны Жамаут советини келечиси **Руслан Макушев** да къатышханды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

29 апрель — Тепсеуно халкыла аралы кюню

Искусстволаны Шимал-Кавказ кырал институтунда (СКГИИ) жыйылыу болганды. Анга ЮНЕСКО-ну Тепсеуле жаны бла халкыла аралы советини Парижде бёлюмюню вице-президенти доктор Контожианнис Константан эмда бу организацияны Шимал-Кавказ секциясыны вице-президенти, француз-орус культура

бла совет а 1973 жылда кыралганын, анга дунияны 170 кыралы кышулганын да эске салганды. Аны баш мураты битеу дунияны этносларын бирикдириудю, дегенди.

Тыш кыраллы кыонак республикагъа не умут бла келгенлерин да туура этгенди - Нальчикде советни филиалын ачаргъа. Аны вице-пре-

НАЛЬЧИКДЕ ЮНЕСКО-ну СОВЕТИНИ БЁЛЮМЮ АЧЫЛЛЫКЪДЫ

ассоциацияны таматасы Юлия Лозова Бенетти да кыатышхандыла.

Кыонакъланы СКГИИ-ни ректору Рахайланы

зиденти уа РФ-ни халкы артисткасы Наталья Гасташева боллукъду, секретариатына уа Рахайланы Анатолий башчылыкъ этерикди. «Биз

Анатолий алгышлап, сезню Контожианнис Константанга бергенди. Ол ЮНЕСКО миллет культура хазнаны саклау, айнытыу жаны бла кёп иш тамамлаганын, анда Тепсеуле жаны

ректор бла Шимал-Кавказ халкъланы искусстволары бла байламлы конференция бардырырга келишгенбиз. Аны не мындагы вузда неда Россей Федерацияны Францияда

посольствосунда ёдюрюрге боллукъбуз. Ол кыабартылыланы бла малкыарлыланы тепсеулерин битеу дуниягъа бютюн туура этер деп ышанабыз», - дегенди.

Жыйылыуда КъМР-ни культура министри Мухадин Кумахов да сёлешгенди. Ол Кыбарты-Малкыарда хореография искусствогогъа аслам эс бёлюнгенин, мында «Кабардинка», «Балкария», «Терк кыакъла» деген халкы бек сыйген кырал тепсеу ансамблеле болгъанларын, районлада да жыр-тепсеу кыауумла кыралгъанларын билдиргенди.

- Биз кесибизни миллет тепсеулерибизни унутмайбыз, алай башханыкылагъа да эс бурмай кыалмайбыз, - дегенди. Ол кыонакъланы 28 апрельде Малкыар халкыны автономиясы кыайтарылгъан кюннге жораланып Музыкалы театрда боллукъ концертге чакырганды. Наталья Гасташева уа битеудуния даражалы советни мында филиалын ачаргъа онг тапдыргъанлары ючюн КъМР-ни культура министрине, вузну ректоруна, коллегаларына да жюрек ырызлыгын билдиргенди.

Кыонакылагъа соруула да кёп болгандыла. Алагъа жууаплай, ала

Нальчикни айбат жерлери бла шагъырейленгенлерин, аланы бек жаратханларын, Контожианнис грекли болгъанын, мында жашагъан адамла уа ол миллетге бек ушагъанларын, суратлау искусстволаны музейинде Михаил Шемьякинни ишлеринден

кыралгъан кёрмючге да кыарагъанларын, анда сабийле ишлеген суратлагъа да сейирлери улуу болгъанларын, алада миллетлени адетлери, тёрелери шарт кёргозюлгенлерин да белгилеп айтхандыла. Кеслери да Франциядан сурат келтирип, аны саугалагандыла.

Тыш кыраллы кыонакылагъа институтда улуу концерт да кёргозюлгенди. Аны студентле дюгердилени «Чепена» деген тепсеулерни бла ачхандыла. Андан сора кыараучула «Балкарияны» солисти Къудайланы Ахматны

«Дебетине», «Кабардинканы» «Кафасына» толкун кыарсла бла тыобегенди.

Чечен Республикадан келип окъугъан жаш адамладан кыралгъан «Нохчо» ансамблени «Тау тепсеуне», Кыаратенгизни жагъасында жашагъан адыгъланы аякы бюкгенлерине, кыалмукъланы «Тюльпан» ансамбльлерине, Алина Калоеваны аламати арап тепсеуине, институтну студентле-

Алгышлау Экиси да Москвагъа атланырыкыдыла

Бу кюнде Нальчикде «Royal» ресторанны залында россейли предпринимательствону тарыхындан тёртюню битеуроссей олимпиаданы республикалы кезиуюно алчыларын эм призёрларын алгышлагандыла. «Деловая Россияны» КъМР-де регион бёлюмюню председатели орунбасары Гузеланы Индира алагъа саугъала, устазлагъа бла вузланы келечилерине (ала уа сагынылган эришюню кырауула бла бардыруула тири кыатышхандыла) ырызлыкъ кыагытла бергенди.

Конкурсну бу кесегинде хорлагъанга комиссия КъМКъАУ-ну студенти Низам Алиевни санаганды. КъМКъУ-да окъугъан Альбина Шаоова уа экинчи жерге тийишли болганды. Аланы экиси да олимпиаданы федерал кесегине кыатышырыкыдыла. Ол а 15 майда Москвада МГУ-ну тарых факультетини мурдорунда бардырылыкыды.

Олимпиада Техника вузлагъа кирликлеге - себеплик

Кёп болмай Кыабарты-Малкыар кырал университетни политика институтунда школчулагъа мехатроникадан бла робототехникадан олимпиада кыралганды. «Ол жыл сайын бардырылады. Анга эм хунерлиле кыатышадыла. Бёлюмюню келечилери уа анга бютюн улуу эс бурадыла. Нек дегенде эришюлеге кыатышханланы кёбюсю окъургула бери келеледе», - дегенди КъМКъУ-ну юйретю эм социал вопросла жаны бла проректору Ауес Кумыков.

Конкурсну баш судьясы, физика эм математика илмуланы доктору, мехатроника эм робототехника кафедраны таматасы Хамид Сенов бир-бирле олимпиадагъа талай кере кыатышханларына да кыарамай, хар жолдан аламан ишлери бла сейирсиндиргенлерин белгилегенди. Хорлагъанлагъа уа ол техника жаны бла бийик билим алыргъа кире туруп себеплик этеригин да айтханды.

Быйыл олимпиада тёртюню кере бардырылады. Анга республиканы 45 школундан 1-8-чи эм 9-11-чи классланы окъуучулары эки кыауумда кыатышхандыла. Аланы хар бири да теорияны бла практиканы ётерге керек эдиле. Бу жол да ала, аламан билимлен кёргозютпю, жюрини, кыараучуланы да ырыз этгенди.

Олимпиаданы эсеплери университетни сайтында басмаланырыкыдыла. Хорлагъанлагъа сертификатла бла эзде кыалчыра саугъала бериликди.

Бизни корр.

Кино

Камила бла Саида - жангы фильмде

Озгъан ыйыкыда Москвада кезиуюно Халкыла аралы кинофестиваль режиссёр Сарик Андреасяны «Непрощённый» деген суратлау фильмини премьерасы бла ачылганды. Анда белгилли россейли актёрла бла бирге таулу кыызчыкыла Отарланы Камила бла Саида да ойнадыла.

«Непрощённый» жашауда болгъан ишни юсюнденди. Анда режиссёр 2002 жылда швейцарлы диспетчер-

ни улуу кёллююгюню хатасындан юйюрюн тас этген Виталий Калоевни кыадары бла шагъырей этеди. Баш рольну Дмитрий Нагиев ойнаганды.

Отарланы Фатима айтханга кёре, бу проектде аны кызыларыны рольлары гиче эдиле. Съёмкалада самолёт жерге тышген кезиуюно суратлагъанда, кёп кыызчыкъланы ата-аналары чыдаалмай, аланы алып кетген эдиле. Камила бла Саида уа

ахырына дери кыалып, салынган борчланы тулуула бла тенг толтургандыла.

Фильмини продюсерни эм режиссёру Сарик Андреасян, унутуп кыоймай, битеу сабийлини презентациягъа чакырып, кыуандырганды. Аланы барысыны да айтхылыкъ актёрла бла бир сахнада сюелер онглары болганды. Прокатха фильм сентябрьде чыгъарыкыды.

ТАППАСХАНЛАНЫ
Аминат.

Жоралгау

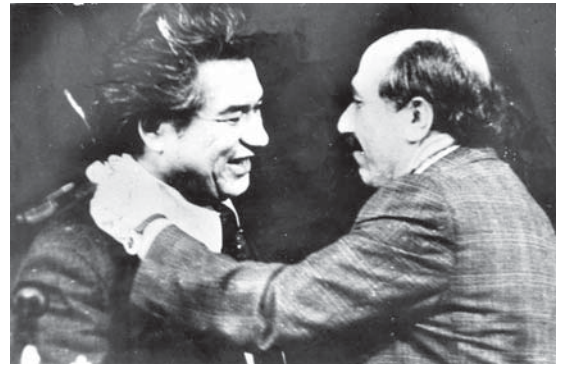
АКЪЫЛМАН ЧИНГИЗГЕ ХУРМЕТДЕН,
СЮЙМЕКЛИКДЕН ТОЛУ СӨЗЛЕ

Чингиз Айтматов атлы халкыла аралы фонд быйыл февральда жазуучуна 90-жыллыгына жораланган чыгармачылык индустрия кытабын КъМР-ни сыйлы артисткасы Къулийланы Элизатны Къыргызга чакырган, ол жолуучулукну юсюндөн аны эсгериулерин да биз алгаракылада газетде жазган эдик. Андагы тую-

бешиуле Чингиз Айтматовну эмда Къулийланы Къайсынны шүхлүкларын хурметлеуге аталган эдиле.

Көп болмай а Элизат бизге Бишкекте Чингиз Торекуловичге аталган аламан жырны эшитгенини юсюндөн хапарлаганды. Аны сөзлерини автору К.Урусмамбетовду, макъамы Б. Алишеровнуду, жырлаган а

Ырыскелди Османкулов этеди. Бу конледе бизни республикада Къыргызстандан конакъланы саклап турадыла. Къулийланы Элизат а аламан саугага эмда закий Къайсынны бла Чингизни жууклукларыны сыйына ол чыгарманы малкъар тилге кечюргенди. Сизни да, багъалы окуучула, ол жарык тизгинле бла шагырей этейик.

Улду дуня

*Фамулуку кюч анга деп жораланган,
Дуниасы адам улун саугалаган,
Эс акъылы – шам чыракъ,
халкына, анача, сакъ –
Чынгыз десек, асманда
жулдуз жанган.*

Къайтарыу:

*Кюнню жарык къарамыча,
От чакъдырган къаламыча –*

*Чынгыз дуня, къыргыз дуня,
уллу дуня,*

*Жетегейлени жолуча,
Терен сагъыш этдириучю –
Чынгыз дуня, къыргыз дуня,
уллу дуня!*

*Закий инсан насыпха буюрулган.
Заман жоюю Ала таугъа бурулган,
Ай аламын жангыртып, хунерине
табытып,
Чынгыз десек, тюрк дуня учунган.*

Къайтарыу:

*Сермел кюнню жинк къарамын
От чакъдырган къаламына –
Чынгыз дуня, къыргыз дуня,
уллу дуня,*

*Жетегейлени жолуча,
Терен сагъыш этдириучю –
Чынгыз дуня, къыргыз
дуня, уллу дуня!*

*Хазнасы шаудан суучу
къандырган,
Тамашалыкъ фикирлеге жол салган, –*

*Эчюлмез, дайым жашар,
илмушлери жашнар –
Чынгыз десек, къарангылыкъ
чачылган!*

Къайтарыу:

*Сермелген кюн жилтинледен –
Жюрек къозгаган тизгинле.
Чынгыз дуня, къыргыз дуня,
уллу дуня,*

*Жетегейлени жолуча,
Терен сагъыш этдириучю –
Чынгыз дуня, къыпчакъ дуня,
уллу дуня!*

АДАБИЯТ ИНГИР

ФАХМУСУНА ДАЙЫМ ДА
ТАБЫННГАНЛАЙ ТУРАСА

Жыйылганла эм алга Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театры артисти **Мызыланы Аубекири** окууунда «Мени жолум» деген назмулга тынгылагандыла эм Баба улуну юсюндөн видеофильми юзюгоне къарагандыла. Аланы алларында сөлешсе, КъМР-ни культура министри **Мухадин Кумахов** поэтни жашау эм чыгармачылыкъ жолуну юсюндөн

Бу конледе **Т.Мальбахов** атлы къырал миллет библиоте-када КъМР-ни культурасыны сыйлы къуллукъчусу, республиканы Ленинчи комсомолуну, КъМР-ни Къырал саугасыны да лауреаты **Бабаланы Ибрагимни эсгериуге аталып, «Сердце, устремлённое к высотам»** деген адабият-музыкалы ингир болганды. Аны **Культура министривбуз бла сагъынылган махкеме къурагандыла. Тубештубеуе белгилли поэтибизни къалам къарындашлары, алимле, жамауат къуллукъчула, жуукълары, юйдегиси, назмучу Ахматланы Сафарият, бирси къонакыла да келгендиле.**

Емузов а, келгенлеге ыразылыгын билдирип, Сафариятха гол къысымны саугалаганды. Жыйылыуда эки поэт да бир бирге таянчакылыкъ эте жашаганларыны, бири башхасын ахырысы бла да къатламай, чыгармачылыкълары бла адабиятыбызга тийишли юлюш къошханлары да айтылганды. Эсгериу ингирде Баба улуну назмулары малкъар, орус, къабарты тилдеде эшитилгендиле. Аланы КъМР-ни сыйлы артисттери **Мамайланы Фатима, Жолабланы Тахир, Фатима Шалова** эм бирсиле да окуугандыла. Таулу поэтни сөзлерине композитор Заур Жириков макъам жазган «Зурнукла» деген жырны уа Гергюкъланы Халимат айтханды.

Биз не десек да, чынтты поэтни чыгармачылыкъ от жагъасы суумайды. Ибрагимни поэзиясын ангылаганла, энчи керегенле асламдыла. Аны хунерине бир тохтамаганлай хурмет бергенлей турлугун келеди.

Акъ сэркында багъалаганымы, ол жаны бла Баба улуну чыгармачылыкы жюрегимде тийишли жерни алганын бир заманда жашырмаганма. Аны себепли менсинмеген поэтни деменгиле тизгинлерин бирси халкыла да ангыларча кечюраллыкъ устала, аны энчи фикирин, ызын тинталлыкъ алимле чыгарла деп ийнанырыгым келеди.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

айтханды. Аны назмуларында, поэмаларында миллет энчилик бютюн эсленнгенин, лирикасы бош къуралган сөз бирлешле угъай, кез аллынга чууакъ кекде тау къушну учханын, жашил талада акъ голно чакъганын келтирген аламан тизгинле болганларын чертгенди.

Ибрагим кечюрмечилик ишеге да уллу эс бурганын, ол жумушха танг юлюш къошханы белгиледи. Аны юсюндөн ол кюн Мухадин Лялюшевден сора сөлешгенде да – халкъ поэттерибиз **Гуртуланы Салих, Созайланы Ахмат**, журналист, назмучу **Моттайланы Светлана**, композитор **Заур Жириков**, бирсиле да чертгендиле. Айткылыкъ Александр Пушкинини таулу поэт кечюрген чыгармаларын окууй, аланы ол орус тилде угъай, малкъарча жазганды деп къорыгынг келгенин белгилегендиле. Ол алай эсе да, жарсыуга, Баба улуну кесини чыгарма-

лары орусчага аз кечюрюлгендиле. Аны сылтау уа автор өз тилин бир да болмаганча иги билгенденди. Бу шартны закийбиз Къулийланы Къайсын чертиучюсю да белгиледи.

Светлана Мустафаевна уа, сандан сора да, залдагыламан поэтни адамлыкъ ышанларыны юсюндөн айтханды. Ол аз сөлешип, келно ангылатхан, сабыр да инсан болганын белгилей, аны поэзияда жашаган, анга баш ургган, аны кесини кадарины, ийнанмакылыгына санаган, уллу фахмуну иесинча таныганын билдиргенди.

Гурту улу уа, ингирни къураганламанга ыразылыгын билдирип, культура министрге Ибрагимни юсюндөн «признанный классик» деп айтханына ыспас этгенди. Бюгонлюкде да алыкъа къалам къарындашыны чыгармачылыкы тийишли даражага чыгарылмаганын ангылатханды. Ол адабиятыбызны жолларынын айнытыуга

къыйын сала, поэзиябызда жангы рифмага жол ачханын да билдиргенди.

Философия илмуланы доктору, профессор **Эфендиланы Салихни** сөлешгенине тынгылаган да, хар замандача, хычыуун эди. Ол эм алга поэт бла «Советская молодежь» газетни бетлеринде 1960 жылда Кенделенде устаз болуп ишлегенинде шагырейленнгенин хапарлаганды.

Ызы бла уа аны Нальчикни паркында кериу, къатына барып саламлашханында, ол кесин бир да болмаганча ариу, сабыр жюрюте, менсинюлюкден кенде болганын, кюн жылыулу, кесине тартхан, жюрегинги къууандырган инсан болганын эсгергенди. Чыгармачылыкъ жолуну юсюндөн айта уа, Ибрагимни бюгонлюкно айткылыкъ поэтине санаганын билдиргенди.

Къонакыбай библиотеказы директору Анатолий

ОКУУЧУЛАРЫБЫЗНЫ
ЧЫГАРМАЧЫЛЫКЛАРЫТаулу
тиширүүгә

*Таулу тиширүүнү сюргонде,
Жигитлигин кыйтып эсгере,
Айтама мен – аналыкъ этди,
Ол калкыны эди миллетни.*

*Оноч жылны киши жеринде,
Шахталада, чюгондорде туююле,
Намысын, сыйын да сакълады,
Адетин, тересин жакълады!*

*Урунууда алтын жулдузламан,
Башха махтауламан да кызыла
Болгандыла тийишли анда,
Киши жерлеринде, узакъда.*

*Жалан барып, юй-кю да болду,
Игибизни тилеги толду:
Нюрюн жайып тууган жерибиз,
Къууанч этди Беш Тау элибиз!*

*Шукур этейик анаманга –
Сабийлерин сакъламанламан,
Аппа-ынна деп, таматаманга
Дайым кыйгырып турганламанга.*

*Узакъ эди, кыйын жоллары –
Гыржын этген зыбыр къллары,
Тынчылыкъ тапмай турган
жыллары... –
Кетди бары, кълды сыйлары.*

*Жашау тюрленеди игиге,
Намысыгыз болсун бийикде,
Сиз – устала, тюрлю алимле,
Сукъланынла сизге залимле!*

*Аллах берип жан ырахатлыкъ,
Жашуугуз бютюнда татлы
Болуп барсын хар жангы тангдан!
Жюрегигиз – чыракъча жанган.*

УЛБАШЛАНЫ Исмайл.
Янкой эл.

Юбилей

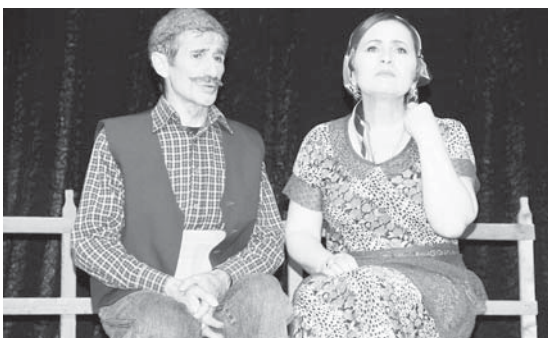
Ханашийни юйретти
Ол Къазахстанда туууп, Былымда ёсгенди. Сабийлей «Отелло» спектакльни көргенинде, Жантууланы Ханашийге жанлап, ол а көп жылланы театрда администратор болуп турганды, анга сорганды, артист къалай болургъа боллукъду деп. Ол юйретгенди жашчыкъгъа актёргъа Москвада окъургъа боллугъун. 1972 жылда анга тынгылап, ГИТИС-ге кирип, анда уллу сынаулары болгъан устазланы къолларында окъургъа онг чыкъгъанын Солтан бюгюн да насыпха санайды.

Заман сыйдам этмезлик эсгериле жарытадыла ол малкъар театрны ючюнчю тёлкюсюню бетлерин, окъуу жылларын сагынса. Курсну таматасы Владимир Федорович Дудин эди – Россейни сыйлы артисти, РСФСР-ни искусстволарыны сыйлы къуллукъчусу, РСФСР-ни

Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театрда ишлеген артистлерибиз хунерлери бла къараучуланы къууандыра келедиле. Ол жаны бла биз насыплылабыз. Ала халкъыбызны бетидиле, бизни уа ёхтемлигибиз. Бу кюнледе аладан бирине – Къабарты-Малкъарны, Къарачай-Черкесни да сыйлы артисти Мырзаланы Солтангъа 65 жыл болады.

ХАР СЫФАТНЫ ИЧ ДУНИЯСЫН, ЖАРАЛЫ ЖЮРЕГИН АЧЫКЪЛАЙ БИЛГЕН АРТИСТ

халкъ артисти. Уллу сахна сынауу болгъан, адамлыгы бийик усталыгын да озгъан актёр эм режиссёр малкъарлы жашланы бла къызланы сахнаны тасхаларына юйретгенди.

Андан сора да, студияда окъугъан жашла бла къызла көп белгиле артистни таныгъандыла, аладан юйренирге онглары да болганды. Сахна жанрлары къайсында да ойнай юйренгендиле.

Оюнну кертиге ушатхан

Баям, бек иги устаз болгъанды Владимир Федорович. Ала 1977 жылда ара шахардан бери келтирген юч оюн, диплом спектакльлери жамауатны эсиндедиле: Шекспири «Ромео бла Джульеттасы», Софоклу «Антигонасы», Мольерни «Дон Жуаны».

Биринчиде Мирзоланы Солтан къызыни экиге айланган къарындашы Тибальдны ойнаганды. Ол а Ромеону шубу Меркуционю ёлтюрди. Ромео уа – аны. Софоклу «Антигонасында», аны да биринчи сагынылган пьесаны малкъар тилге Мокъаланы Магомет көчюргенди, Мырза улу патчах Креонтуну бла Эвридиданы жашлары Гемонну сыфатын къураганды.

Бу спектакльде жаш артистле сахнада ойнай, телсей, шпага сермешиуле бардыра, дагыда көп тюрлю зат билгенлерин көргозгендиле. Жаш актёрладан бири – сахнада оюнну кертиге ушатхан Солтан эди. Артад, жолда тюбей иш къалса, анга: «Тибальд келеди!» – деучю эдик.

Эллиден

артыкъ спектакльде

Андан бери къырк жыл озгъанды. Ол заманы ичинде Мырзаланы Солтан эллиден артыкъ спектакльде ойнагъ-

Хар рольну жигине жете

«Мырзаланы Солтан – ол оюмлай билген, тынчлыгы болмагъан, ишин тынгылы этерге итинген актёрду. Сахнагъа нек чыкъгъаныны, не айтыргъа сыйгенини сагъышын тюз да роль берилгенлей башлайды, – дейди театрны баш режиссёр, аны бла жаш замандан шубулюк жюрютген Атмырзаланы Магомет. – Оюнну жашауча элтирге излейди. Ишин да фахмулу этеди. Ол

да, «Кёкден келген ауаз» атлы пьесаларында, П. Меримени «Карменинде» ...

«Аны москвачы устазларыжаланда актёргъа окъутмагъандыла – жашуу усталыкъгъа да юйретгендиле. Ол бек тюзду. Мырза улу уа анда алгъанын сабийлеге береди. Халалды, тюзлюкчю, бек фахмулду, ол себеден студентлери аны бек сөөдиле», – дейди биргесине институтда ишлеген Ботталаны Мурат – КъМР-ни культурасыны сыйлы къуллукъчусу. Студентлерине деп, актёр

ду. Аны сагынсанг, актёрну жууукъ таныгъанла бары да бирча андан келген жылуюну чертедиле.

Атмырзаланы Магомет былай айтады: «Мырза улу бек ариу къылыкълы адамды. Көп жылланы ичинде мен аны къатындама, насыплы, къайгылы кюнлерин да көрюп келеме. Атасын-анасын да иги таныгъанма, бек огъурлула. Солтанны къатына келсем, аны босагъасындан атласам, бу юйюрге болгъан жүрек тазалыкъ манга да көчгенча болуп, къууанама».

Беш уланны атасы

Ол беш уланны атасыды. Юч таматасы, Азрет, Хасан, Хусей, спорт бла жүрешедиле. Аланы аналары Черкесланы Зухура бла айырылгъандан сора, бир къауум замандан Солтан жангы юйор къурагъанды. Алай акъыллы ата бла ана, бир бирге кёлкъалдыларын унутуп, ариу сабийле ёсдюргендиле. Не иште да жашла аталарыны сезюн сакълайдыла.

Кичилери уа, Артуру бла Тимур, баям, ата-аналарына ушагъандыла – культура жанын сайлагъандыла, жыраларгъа, телсерге да, сахна оюнлагъа да, аталарыча, устайдыла. Беш къарындаш бирге жыйылса, юю бютунда жарыкъ, къууатлы болгъанына къууанады кичи сабийлени анасы Маргарита.

Сени ангълагъан юй биченг, ариу сабийлеринг, фахмул болса, сора насыплыма дерге, андан сора, не керекди адамгъа? Узакъ кюнлени илхамлы болуп, ариу юйюрюнг бла татыл жаша, сахна маданиятыбызгъа уллу къошумчулукъ этген къарындашыбыз Солтан!

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

жаны бла биргесине ишлегенде да, спектакльлени салган режиссёргъа да иги болушлукъ этеди».

Мырзаланы Солтан бюгюнлюкде Шимал Кавказыны искусстволарыны къырал институтунда актёр усталыкъдан дерсле береди. Куратор болуп, бир нечча курсу да чыгъарганды. Алагъа В. Дудинни дерслерин къайтарганды.

Ол затха киши да сокъуранмагъанды артада – устаз кеси, студентлери да. Аны биринчи курсунда окъугъанла бюгюн театрда, культураны башха жерлеринде да ишлейдиле. «Ойнай-ойнай» деген къысха комедияны Солтан кеси жазганды. Ала аны сахнагъа диплом иш этип чыгъаргандыла. Бюгюн да Интернетде анга көпле сыйоп къарайдыла.

Билимин, чемелигин - жаш тёлге

Студентлери бла көп оюн салганды. Бир къауумунда уа кеси да ойнайды: И. Тургенвени «Уллу кёллюлюк» драмасында, Э. Шмидтин романына көре Солтан сохталары бла жазгъан «Оскар и розова дама» оюн-

усталыкъны юсюнден окъуу китап, къысха хапарланы жыйымдыгын да жазганды. «Зельда, къолуну бер» деген повестъни да авторуду. Аны «Аттила» деген драмасы 2012 жылда КъМР-ни Культура министерствосу бардыргъан эришуде биринчи жерни алганды. Бюгюнлюкде студентлери бир затха юйренген эселе, ол аланы сыйген устазларыны къыйыныды.

Тёрепекре

жарыкълыкълыкъ жая

Жашауда Мырзаланы Солтан асыл, жүрек тазалыгъы, халаллыгъы болгъан таулу-

Билдирю

Искусствогъа тартыннганлагъа

КъМР-ни Культура министерствосу 2018 жылны 6 майында Россейни театр искусствосуну институтуну (ГИТИС) жер-жерле чыкъган комиссиясы Къабарты-Малкъар Республикадан абитуриентлеге бу уызлада къарауланы бардырыкъларын билдиреди:

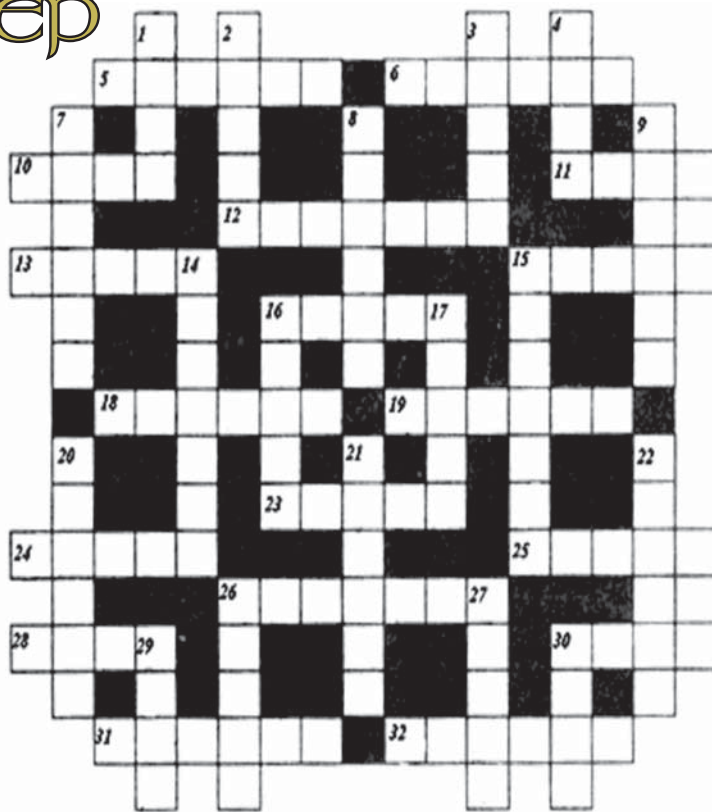
- актёр эм режиссёр факультет;
- эстрада факультет;
- маданият-асламла тюбешуилени эмда концерт программаланы звукорежиссурасы.

Тынгылаула Музыкта театрда къураллыкълыда. Башланган заманы: 11:00 сагъатдан. Соруулары болгъанла бу телефон номерлеге сёлешсинле: 42-43-18, 42-40-01.

СӨЗБЕР

ЭНИНЕ: Уллу кырал. 6. Нарт тиширүү. 10. Къарачай элни аты. 11. Ырысхы. 12. Сыйлы ай. 13. Мирзеу ёстен жер. 15. Гида. 16. Тёртюнчю жылына кирген къой. 18. Оюм эте билген адам. 19. Дипломат. 23. Эрттеги таулу ёнчелеу. 24. Ханс къатыш топурак тугул. 25. Бек фахмулу адам. 26. Аякъ кийим тигиучю. 28. Уллу таш. 30. Асыралган къой. 31. Жюнк кийим. 32. Сыйлылык.

ЁРЕСИНЕ: 1. Ыннала сойген уллу жаулык. 2. Къыралны Сауутланган кючю. 3. Эрттенликде тюше да, кюнде эрип кетеди. 4. Дуняда бек акъыллы жан. 7. Сейирлик. 8. Аныча таралгъын дейдиле къаргъышда. 9. Къазахстанны бла Къытайны арасында тау. 14. Терезе агъачха сурат салычу адам. 15. Чибиле этген чайыр. 16. Жаз башында сабанла аны сакълайдыла. 17. Жырны бирден бирге ётдюрюу. 20. Чалыннгандан сора чыкъган ханс. 21. Кюнде бишген гыржынны юсюне мыдых къуюучу узун саппы

саут. 22. Бахчалада кюнден бугъарча жер. 27. Алайында батыучугу суюди дейдиле. 29. Къая къабыргъада тапхырчыкъ. 30. Гитче минчакъ.

Судоку

	3		6					5	
		6		2		8			
6			5	9	2				8
	4			3				2	
1			8	7	4				3
		7		1		6			
	6			8			7		

Ёресине, энине да белгиленген квадратлада тарихле къайтарылмазгъа керекдиле. Тюз толтурулган судокуну эсеби барысында да бир боллукъду.

ТОКУМАЛАНЫ Салим хазырлаганды.

ГАЗЕТНИ 53-чю НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СӨЗБЕРНИ ЖУАПЛАРЫ:

Энине: 5. Къасмакъ. 6. Окъуучу. 9. Китап. 10. Къуран. 11. Атлас. 12. Къобан. 16. Къытай. 18. Дыгалас. 19. Къартлык. 20. Шумалакъ. 21. Оноулан. 22. Шхара. 25. Ауана. 30. Атима. 31. Садакъ. 32. Хунер. 33. Ананас. 34. Гъойгъум.
Ёресине: 1. Габара. 2. Акъсут. 3. Боракъ. 4. Ачытхы. 7. Кино. 8. Вена. 13. Барамта. 14. Сырыйна. 15. Мамурач. 17. Тапанча. 23. Хата. 24. Романс. 26. Унутуу. 27. Ниет. 28. Фарси. 29. Саугъа.

ГАЗЕТНИ 53-чю НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СУДОКУНУ ЖУАПЛАРЫ:

8	7	5	9	1	3	2	4	6
4	3	1	5	6	2	7	9	8
9	6	2	7	8	4	1	5	3
1	8	9	3	7	5	6	2	4
3	2	6	4	9	1	8	7	5
5	4	7	8	2	6	3	1	9
6	1	8	2	5	9	4	3	7
2	9	3	6	4	7	5	8	1
7	5	4	1	3	8	9	6	2

Ыйыкъгъа гороскоп

28 апрельден 5 майгъа деру

КЪОЧХАР. Жамаат арасында турурга тюшерикди бу кюнде. Тёгерекде бола турган ишлени юсюнден сизни оюмузгъа тынгылаган адамла аслам боллукъдула. Баш кюн нёгерлеригизден болушлукъ келликди.

ТАНА. Бу кюнде жаланда кесигиз айтханны, кесигиз суйгенини этерге излегенлей турлукъсуз. Кючююз-къарууугъу да аслам боллукъду. Ахча бла байламлы жумушларыгъыз да тап къураллыкъдыла.

ЭГИЗЛЕ. Бир-бир ишлени юсюнден артыкъ кёп айтырга излерик туйюлсюз. Ол да тоздо, бусагъатда төгерекгизге зар адамла жыйылдыла. Жумушларыгъызны тамамлагъыз, адамла кёп болган жерледе болмазга кюрешигиз.

АЙЫРЫЧАБАКЪ. Бу кюнде къайгырылу болумладан жарысуз чыгарча онгугъуз барды. Ахшы умутларыгъызны жашауга кийириуну экинчи ыйыкъга кююгуз. Ол заманда ала тап тамамланп къаллыкъдыла.

АСЛАН. Сиз саулай да ишге берилипиз, ол жаны бла ёсюу бусагъатда жашауугъуза бек уллу жерни алыпды. Жетишимлеге итинуюгъузну эселлери ахшы боллукъдула. Солуу кюнде нёгерлеригиз къууандырылыкъдыла.

КЪЫЗ. Бу кюнде жолга чыгарга, социальный сетледе кесигизге шухла тарбарга келенипиз. Студентле уа бек кёп окъурукъдула, илму иш бла кюрешгенлеге да ахшы онгла ачылыпдыла.

БАЗМАН. Бу ыйыкъга планларыгъызны кёлююзге, халигизге кёре къурагъа тийишлиди. Мудлахлыкъ жюрегигизни алып эсе, ишлеге да анга кёре этеригиз хакъды. Кеси кесигизни кюльга алалсагъыз а, кёп затха жетиширксиз.

АКЪЫРАП. Тёгерекгиздеги адамла жарыкъ келлюдоле. Сиз алага нек эсе да къошулалмайсыз. Озган ыйыкны ахыр кюнеринде бир аз эринип, тындырлыкъ жумушларыгъыз узакъга созулгандыла. Кесигизни кюльга алып, хар ишчи эбине жетдиргиз.

МАРАУЧУ. Ишигизде, бахчагъызда да ишигиз бек кёп болганды. Дагъыда жашууну бир магъаналы жаны – саулыкъ. Сиз нек эсе да аны юсюнден сагыш этмейсиз. Узакъга созмагъанлай, врачланы жокълагъыз.

ТЕКЕМОЙЮЗ. Сиз юйор, журт, ата-ана бла байламлы ишледесиз. Заманыгъызны асламысын сабийлеригиз бла оздурурга итинирксиз. Ол тоздо, нек дегенде аланы жашауларындан кёп жангы зат билип къууандырыкъсыз.

СУУКЪУЙ. Кёбюсюнде юй жумушлагъа берилксиз. Юйор жашауугъуз жамауатха ачыкъ боллукъду. Ол бир жаны бла игиди, бирси жаны бла уа артыкъ аламан туйюлсюз. Аны себепли хар сёзюгъузну энчи сагыш этип айтыгъыз.

ЧАБАКЪЛА. Бу ыйыкъ къазауат боллукъду, кёп тюбешиле, жангылыкъла. Орта кюнден башлап ишигизде, тенглеригиз бла арагъызда, юйорюгъузде низамга энчи эс буруп башлагъыз. Ыйыкны ахырын кесигизни айбатландырууга жоралагъыз.

ТЕКУЛАНЫ Мухамматны жашы Рамазан замансыз ауушханыны юсюнден уллу бушуу этип билдиребиз эмда аны юйдегисине, башха жууукъларына бла ахлуларына къайгъы сёз беребиз.
Текуланы тукъум совети.

Газетни келир номери 4 майда чыгарыкъды.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зукура (беломно редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (беломно редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер - ПИ №ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда кюл салынады. 20.00 сагъатда кюл салынганда.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГАНЛА:

Курдланлы Сулейман - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия, Кучукъланы Сафият - жууаплы секретарьны орунбасарлары;
Токумаланы Салим - (1,2,3,4-чю бетле), Зезаланы Лида(9,10,11,12-чи бетле) - корректорла.
Тиражы 1360 экз. Заказ № 431
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru